

Sygn. akt II UK 181/15

POSTANOWIENIE

Dnia 12 listopada 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jerzy Kuźniar

w sprawie z wniosku I. M.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziałowi w Warszawie
o rentę inwalidy wojennego,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw
Publicznych w dniu 12 listopada 2015 r.,
na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w
Warszawie z dnia 12 listopada 2014 r., sygn. akt III AUa 1053/13,

odmawia przyjęcia skargi do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 12 listopada 2014 r., III AUa 1053/13, Sąd Apelacyjny w Warszawie po rozpoznaniu sprawy ze skargi I. N. o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 6 lutego 2008 r. w sprawie o rentę inwalidy wojennego przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziałowi w Warszawie, zmienił (pkt I) wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 6 lutego 2008 r., III AUa 1285/07 w ten sposób, że zmienił wyrok Sądu Okręgowego Warszawa Praga - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie z dnia 21 listopada VII U 934/05 oraz poprzedzającą go decyzję organu rentowego z dnia 13 października 2005 r. i nakazał podjąć dalszą wypłatę renty inwalidy wojennego na rzecz wnioskodawczyni od dnia 1 maja 2012 r., oddalił skargę w pozostałym zakresie (pkt II) oraz orzekł o kosztach postępowania (pkt III). W uzasadnieniu wyroku Sąd Apelacyjny wskazał, że

wnioskodawczyni nabyła prawo do renty inwalidy wojennego decyzją organu rentowego z dnia 13 października 1998 r. na podstawie przepisów ustawy z dnia 29 maja 1974 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin (jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 840) oraz ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (jednolity tekst: Dz.U. z 2014 r., poz. 1206 ze zm.). Związek inwalidztwa wojennego z niezdolnością do pracy stwierdzony został przez lekarza orzecznika ZUS w dniu 21 września 1998 r. na stałe. Rentę wypłacaną do dnia 1 października 2005 r., wstrzymano na podstawie decyzji z dnia 13 października 2005 r. w wyniku podjętej z urzędu weryfikacji prawa do renty, po wejściu w życie z dniem 1 lipca 2004 r. ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 121, poz. 1264). Przepis art. 114 ust. 1a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 748 ze zm., dalej jako: ustawa emerytalna) - obowiązujący w okresie od dnia 1 lipca 2004 do dnia 8 marca 2012 r. został uznany za niezgodny z zasadą zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa wynikającą z art. 2 oraz z art. 67 ust. 1 Konstytucji RP, wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 28 lutego 2012 r., K 5/11 (Dz.U. poz. 251). Zgodnie z tym wyrokiem wymieniony wyżej przepis stracił moc z dniem 8 marca 2012 r. Przepis ten umożliwiał organom rentowym naprawianie własnych, niespowodowanych działaniem ubezpieczonych, błędów stwierdzonych po uprawomocnieniu się decyzji. Skarga wnioskodawczyni oparta była na tym wyroku Trybunału Konstytucyjnego i została uznana za uzasadnioną. Sąd Apelacyjny nakazał jednocześnie podjęcie wypłaty renty inwalidy wojennego od dnia 1 maja 2012 r. (skarga o wznowienie postępowania została złożona w dniu 22 maja 2012 r.), oddalając skargę w pozostałym zakresie.

Powyższy wyrok zaskarżył w części (w zakresie pkt II) pełnomocnik wnioskodawczyni, zarzucając naruszenie prawa materialnego przez błędną i niekonstytucyjną wykładnię przyjętą przez Sąd w zaskarżonej części - „oddalenia skargi w pozostałym zakresie” - co do skutków czasowych i wpływu wyroku Trybunału Konstytucyjnego na kwestię indywidualnych uprawnień do praw

nabytych z zabezpieczenia społecznego (renty inwalidy wojennego), naruszonych przez wstrzymanie ich wypłaty dokonanej na podstawie niekonstytucyjnego art. 114 ust. 1a ustawy emerytalnej, która to wykładnia przyjęta w części zaskarżonej, pozostaje w sprzeczności z normami konstytucyjnymi - art. 8 ust.2, art. 2 i art. 67 ust. 1 gwarantującymi ochronę nabytych praw z zabezpieczenia społecznego, art. 77 ust. 1 w związku z art. 190 ust. 1 i 3 dotyczącymi wznowienia postępowania i wynagrodzenia szkody za skutki wydania prawomocnego orzeczenia sądowego na podstawie niezgodnej z Konstytucją RP normy prawnej. Ponadto pełnomocnik wskazał na niewłaściwe zastosowanie przepisów dotyczących ogólnych zasad ponownego ustalania prawa do świadczenia - art.133 ust. 2 i art.133 ust. 1 pkt.1 ustawy emerytalnej i art.190 ust. 3 Konstytucji, przyjmujące że „datą ponownego złożenia wniosku o rozpatrzenie sprawy” jest data złożenia skargi o wznowienie postępowania z pominięciem, że istotą wznowienia postępowania w oparciu o wyrok TK jest rozpoznanie sprawy na nowo tj. od zdarzenia wywołanego niekonstytucyjnym przepisem - wstrzymania renty inwalidy wojennego i prowadzonych w związku z tym postępowań sądowych III AUa 1285/07 i VII U 934/05, co w ocenie pełnomocnika powinno prowadzić do rozpoznania sprawy od dnia „pierwotnego wniosku” nie zaś przyjęcie, że to wnioskodawczyni za pozostały okres wstrzymania prawa do renty tj. od dnia 1 października 2005 r. do dnia 1 maja 2012 r. ma w całości ponieść skutki obowiązywania art.114 ust. 1a ustawy z pominięciem art. 8 ust. 2 w związku z art.77 ust. 1 i 2 Konstytucji RP gwarantującej uprawnienie do wyrównania szkody. Pełnomocnik wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w zaskarżonej części (pkt II) i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania lub uchylenie w części (pkt. II) wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy przez podjęcie wypłaty wstrzymanego świadczenia za okres od dnia 1 października 2005 r. do dnia 1 maja 2012 r., ewentualnie podjęcie wypłaty za okres 3 lat wstecz od dnia 8 marca 2012 r. (ogłoszenie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 28 lutego 2012 r. K 5/11) wraz z orzeczeniem o kosztach postępowania.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania uzasadniono potrzebą wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości. Pełnomocnik wnioskodawczyni wskazał, że sprawa mocy obowiązującej wyroków Trybunału Konstytucyjnego jest określona w art. 190 ust. 1, 3 i 4 Konstytucji RP, stanowiącym

że orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą, są ostateczne i wchodzą w życie z dniem ogłoszenia. Nie ma natomiast regulacji co do zakresu oddziaływania wyroku Trybunału, na indywidualne sprawy, bowiem art. 190 ust. 4 Konstytucji odsyła do zasad i trybu określonego w przepisach właściwych dla danego postępowania. W ocenie pełnomocnika potrzeba wykładni istnieje także z tego względu, że uwzględniając skargę o wznowienie postępowania Sąd Apelacyjny zastosował przepisy ogólne ustawy emerytalnej (art. 133 ust. 1 pkt. 1 w związku z art. 133 ust. 2) mimo że „stwierdzenie niekonstytucyjności stwarza nowy stan prawny, ma znaczenie jako przesłanka materialnoprawna do stanów sprzed wejścia w życie, (...)”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli:

- 1) w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne,
- 2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów,
- 3) zachodzi nieważność postępowania lub
- 4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Za istotne zagadnienie prawne w rozumieniu cytowanego przepisu uznaje się zagadnienie dotychczas niewyjaśnione i nierozwiązane w orzecznictwie, a więc cechujące się nowością i którego rozstrzygnięcie może sprzyjać rozwojowi prawa. W utrwalonym orzecznictwie przyjmuje się, że powołanie się na tę okoliczność wymaga, obok sformułowania tego zagadnienia, także przytoczenia związanych z nim konkretnych przepisów prawnych, wskazania, dlaczego jest ono istotne oraz przedstawienia argumentacji wskazującej na rozbieżne oceny prawne (por. postanowienia: z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11; z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, poz. 51; z dnia 7 czerwca 2005 r., V CSK 3/05, LEX nr 180841). W sytuacji gdy podstawą wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania jest potrzeba wykładni przepisów prawa, konieczne jest określenie, które przepisy wymagają wykładni Sądu Najwyższego, ze

wskazaniem, na czym polegają związane z tym poważne wątpliwości, lub z przedstawieniem rozbieżności w orzecznictwie sądów (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, Biuletyn SN, 2002 nr 7, s. 10). Wypada również dodać, że podobnie jak w przypadku gdy podstawą wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest występujące w sprawie zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), nie zachodzi ona, jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii tego zagadnienia prawnego lub wykładni przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, brak nadto okoliczności uzasadniających zmianę tego poglądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNAPiUS – wkładka z 2003 r. Nr 13, poz. 5).

W ocenie Sądu Najwyższego przedstawione w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wątpliwości interpretacyjne i proceduralne w istocie zmierzają do odmiennej niż uczynił to Sąd orzekający w sprawie, wykładni przepisów (art. 133 ust. 1 pkt. 1 w związku z art. 133 ust. 2 ustawy emerytalnej) oraz oceny stanu faktycznego sprawy i odmiennego rozstrzygnięcia. W tym kontekście warto przytoczyć treść powołanych – jako wymagających wykładni – przepisów, stanowiących po pierwsze, że świadczenia wypłaca się, poczynając od miesiąca, w którym powstało do nich prawo, jednak nie wcześniej niż: od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy lub wydano decyzję z urzędu, a po drugie za okres 3 lat poprzedzających bezpośrednio miesiąc, o którym mowa w pkt 1, jeżeli odmowa lub przyznanie niższych świadczeń były następstwem błędu organu rentowego lub odwoławczego przy czym przepis ten stosuje się odpowiednio również w razie ponownego ustalenia prawa do świadczeń lub ich wysokości wskutek wznowienia postępowania przed organami odwoławczymi albo wskutek kasacji, z tym że za miesiąc zgłoszenia wniosku przyjmuje się miesiąc wniesienia wniosku o wznowienie postępowania lub o kasację.

Przepisy te żadnych wątpliwości nie budzą.

Ogólnie tylko można przypomnieć ugruntowane wieloletnie orzecznictwo sądów ubezpieczeń społecznych, w tym byłego Trybunału Ubezpieczeń Społecznych, że jeżeli w praktyce organu rentowego nastąpiła zmiana wykładni

przepisu prawnego, czy z własnej inicjatywy, czy też na skutek orzeczenia sądowego, to poprzednio stosowana wykładnia nie może być uznana za błąd organu rentowego, uzasadniający wypłatę świadczeń za okres 3 lat poprzedzających miesiąc, w którym zgłoszono wniosek lub wydano decyzję z urzędu (por. np. wyrok Trybunału z dnia 21 lipca 1966 r., I TR 1783/65 – OSPiKA 1968, poz. 148). W pojęciu błędu organu rentowego lub odwoławczego, o którym mowa w art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej nie mieści się wada legislacyjna, zaś zmiana wykładni prawa nie stanowi podstawy twierdzenia, że decyzję wydano z błędem. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 października 2012 r., I UK 213/12, niepublikowany). Mimo, że w orzecznictwie błąd organu rentowego w rozumieniu art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej, jest rozumiany szeroko (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 marca 2011 r., I UK 332/10, LEX nr 811827 i orzecznictwo w nim przytoczone), jednakże nie obejmuje sytuacji, w której organ rentowy (w chwili wydania decyzji) działa na podstawie nie budzących wątpliwości interpretacyjnych przepisów ustawy, które bez wątpienia korzystają z domniemania konstytucyjności aż do chwili uznania ich przez Trybunał Konstytucyjny za niezgodne z Konstytucją. Decyzja wydana w takich warunkach nie może też być uznana za bezprawną, gdyż podstawa prawna do jej wydania odpadła dopiero po ogłoszeniu wyroku Trybunału Konstytucyjnego. Należy zatem uznać, że decyzja taka stanowi przypadek, w którym wstrzymanie świadczenia jest następstwem okoliczności, za które organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności. Tym samym, *ad casu* nie sposób uznać ani błędu organu rentowego ani sądów rozpoznających odwołanie, zaś naturalną konsekwencją orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego, jest to, że owo orzeczenie stanowi podstawę do wznowienia postępowania, uchylecia decyzji lub innego rozstrzygnięcia na zasadach i w trybie określonych w przepisach właściwych dla danego postępowania. W tej sytuacji, nie rozstrzygając merytorycznie sprawy na tym etapie postępowania, można przypomnieć ogólne zasady wypłaty świadczeń, które są uzależnione od daty wniosku uprawnionego, tym zaś może być również skarga o wznowienie postępowania na podstawie stosownego orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego.

Gdy więc skarżący nie wykazał, że istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.